

Votre Programme Matmidim – Chiour BETH

Semaine du 6 au 10 novembre 2022

Souguia n° 72

ת"סד

Matmidim

Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

**Ha'ossek Bamitsva Patour MinHamitsva
(2)**

Cette semaine nous continuons la Souguia de celui qui est Patour de faire une autre Mitsva lorsqu'il accomplit déjà une Mitsva.

Dans cette seconde partie, nous travaillerons sur la compréhension du Ptour et des incidences que cela peut avoir : Le Ptour est-il de l'ordre du Oness ou est-ce un Ptour complet ? Si quelqu'un fait malgré tout la seconde Mitsva, en est-il acquitté ? Devra-t-il faire la Brakha ? Quelqu'un qui était Patour de Tephila doit-il ensuite faire deux Tephilot etc...

Puis nous traiterons deux points Halakhiques : ce Ptour concerne-t-il aussi celui qui accomplit une Mitsva Derabanan et repousserait ainsi une Mitsva MinHatorah ? Une Mitsva Kiyoumit (dont il n'a pas d'obligation) repousse-t-elle une Mitsva H'iyouvit ?

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר, ולא יפשו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

Tephila après le Limoud

מודה אני לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך

Programme du dimanche

L'étude aujourd'hui est dédiée pour
la Réfouah chéléma de Chimon ben Juliette

1. Le Gueder du Ptour

Comment est-ce que le Kehilot Yaakov définit-il la Mahloket entre Tosfot et le Ran ?

יעקב

ברכות - סימן טו

והט"ז בס"י ק"ח סק"א הביא דברי הדרישה
במי שעוסק בצרכי רבים וע"י זה
עבר זמן חפלה שא"ל להחפלה השלומין
כיון שהיה פטור מהפלה בזמן שעסק במלוא
לצרכי הרבים, וכדין מי שהיה אצל דפטור
מהשלומין היכא דבשעת זמן חפלה היה
פטור. והט"ז השיג עליו וסובר דכלא החפלה
מהמת שעסק במלוא לצרכי רבים חייב בחפלה
השלומים כדון שאר' אנוס דמזוהר בש"ע שם
שחייב בחשלומין. וכנראה דבהא פליגי
דהדרישה סבר דעוסק במלוא פטור ממלוא
הוא בגדר פטור ממש ודמי לפטור דאכל
דפטור ג"כ מהשלומין וזהו כשיטת הר"ן ז"ל
והט"ז סובר דמה שהעוסק במלוא פטור
מהמלוא השנית אינו אלא מעטס אנוס
שאנוס בעסק הראשונה וכל אנוס הא חייב
בחפלה השלומין וזה כשיטת התוס' הג"ל
וכמדומה שכבר כתב כן במלא הרועים ערך
עוסק במלוא והדברים ארוכים.

קהלות

והנה בענין עוסק במלוא פטור ממלוא
איכא פליגתא חי פטור גם היכא
דאפשר לקיים שניהם דהר"ן ז"ל בסוכה פ"ב
אמהני דשלוהי מלוא פטורין מן הסוכה
הביא דברי התוס' שז"א אלא היכא שעי
העסק במלוא השנית יהא גרעון במלוא
הראשונה. ויהר"ן ז"ל חולק בזה וסובר דגם
כשאפשר לו לקיים שניהם בלא שום גרעון
פטור הוא ממלוא השנית כל זמן שעוסק
בהראשונה ע"ש. ונראה דדעת התוס' הוא
דעוסק במלוא פטור ממלוא השנית מעטס
אנוס, שאנוס הוא מלעשות מלוא השנית
מהמת ערדת העסק במלוא ראשונה [ואע"פ
שאנוס אנוס גמור שוויי רחמנא להאי ערדה
בגדר אנוס] ולכן כשאפשר לקיים שניהם
חייב. ודעת הר"ן ז"ל הוא דעוסק במלוא
היא פטור גמור דרחמנא פטרי משאר מלוא
בעידנא דעוסק בהראשונה ולכן פטור אפילו
כאפשר לקיים שניהם בלא גרעון.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ע סעיף ד

היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן קריאת שמע, לא יפסיק אלא יגמור עסקיהם ויקרא, אם נשאר עת לקרות.

משנה ברורה ס"ק יח

[...] [כתב [טז] הפמ"ג דאע"ג דהעוסק בצרכי רבים פטור מק"ש מ"מ אם פסק וקרא שפיר יצא ידי חובה דלא
פטור ממש מק"ש אלא שהוא אז עוסק במצוה אחרת:

Comment peut-on expliquer le Chaar Hatsyoun qui a un doute sur la Brakha à effectuer si quelqu'un accomplit la seconde Mitsva ? Les paroles du Méiri sont-ils une contradiction au Chaar Hatsyoun ?

<u>שולחן ערוך אורח חיים סימן</u>	<u>משנה ברורה</u>	<u>שער הציון</u>
<u>תעה סעיף ה</u> אכל כזית מצה והוא נכפה, בעת שטותו, ואח"כ נתרפא, חייב לאכול אחר שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצות.	(לט) בשעה שהיה פטור וכו' - ר"ל שהיה [לט] אז בכלל שוטה ואינו איש:	(לט) לאפוקי שומר אבדה [או משמר המת] אף שהוא גם כן פטור אז מכל המצות [ואפילו יכול לקיים שניהם, אם צריך לטרוח אחר זה, לדעת כמה פוסקים, וכדלעיל בסימן ל"ח עיין שם], אם אכל מצה אזי יצא ידי חובתו, שהוא איש, אלא שאז לא חייבתו התורה מפני שהוא עוסק במצוה אחרת. ומכל מקום מסתפקנא אם יוכל אז לברך ברכת אכילת מצה אקב"ו וכו' כיון שהוא אז אינו מצוה על זה:

בית הבחירה למאירי מסכת עירובין דף צו עמוד א

[...] וכן בכל מצות שהנשים פטורות בהן אם רצו לעשותן עושות וכן הדין בכל הפטורין כגון [...] בעוסק במצוה אלא שבאלו הואיל ושייכי במצות אלו אף על פי שאיזו סבה פוטרתם כשעושיין אותה **מברכין עליה** אבל אשה אינה מברכת עליה שהרי אי אפשר לה לומר וצונו ויש חולקים להתירן אף בברכה כמו שביארנו בקצת מקומות [...]

שם מסכת סוכה דף כה עמוד א

כל שביארנו בעוסק במצוה שפטור מן המצוה פירושה שבעוד שהוא עוסק בה או טרוד בה פטור ממצוה אחרת המזדמנת לו שאי אפשר לו לעשותה אא"כ במניעתה של זו או בעכובה אבל כל שהוא מקיים מצוה ובקיומה יכול לעשות אחרת המזדמנת לו שהוא חייב בה לא נאמר בזו שפטור עליה [...]

Programme du lundi

*L'étude aujourd'hui est dédiée pour
la Réfouah chéléma de Chimon ben Juliette*

Comment le Minhat Asher repousse les paroles du Kehilot Yaakov ? Que propose-t-il pour expliquer la Mahlokot Richonim ?

וגם כל לשונותיו מוכיחים כהבנה זו, ואעפ"כ ס"ל דרק כשא"א לקיים שניהם פטור, ולא כדברי הקה"י.

ומשו"כ נראה יותר דלא נחלקו התוס' והר"ן בשרש הלכה זו ומהות גדרה, אלא בפרטיה ודקדוקיה, וכיארור מחלוקתם נראה, דהנה נראה לכאורה דיסוד גדר הלכה זו כעין ביוזי מצוה הוא דאין זה כבוד למצוה להניחה ולקיים אחרת, ואף שעוסק במצוה הוא ולא בצרכי עצמו מ"מ אין זה דרך כבוד לדלג ממצוה למצוה, וכעין הלכתא דאין מעבירין על המצוות, ונחלקו הראשונים בכך, ולדעת התוס' אין פגם אלא במניח מצוה זו כדי לקיים אחרת, אבל במקיים שניהם, אין כל פגם ובניין, ולדעת הר"ן אף ביכול לקיים שניהם אין ראוי לעוסק במצוה לעסוק באחרת אלא יש לרכז כל פועלו ומחשבתו לקיום המצוה שהוא עוסק בה, והרי זה מעין ההלכה דאין עושין מצוות חבילות חבילות ונמצא לדעת התוס' הו"ל כעין הא דאין מעבירין וכו' ולדעת הר"ן הו"ל כעין הא דאין עושין מצוות חבילות חבילות וכו', ודו"ק בכ"ז כי קצתתי.

ובעצם השאלה אם העוסק במצוה שמקיים מצוה אחרת יצא יד"ת או לא, עיין שו"ת חתן סופר סימן י"ד שכתב דלא יצא כיון שפטור הוא, ובאמת כבר דנו רבים בשאלה זו לגבי אונן עיין הגהות הגרעק"א בסמ"ע ע"א סעיף א' שכתב דאונן שקיים מצוה בזמן אנינותו לא נפטר מחיובו וצריך לחזור ולקיימה כשיעבור זמן אנינותו והמשנ"ב הביא דבריו שם בסק"ג, ועיין עוד בפמ"ג סימן קצ"ט אשל אברהם סק"ג דאונן אינו יכול להוציא אחרים יד"ח וגם דבריו הובאו במשנ"ב סק"י.

ולכאורה סתרו המשנ"ב והפמ"ג את דבריהם דלגבי עוסק במצוה נקטו דאם קיים את המצוה השניה יצא ידי חובתו כמבואר לעיל, ולגבי אונן נקטו דלא יצא ואינו מוציא אחרים, ולכאורה צ"ל דנקטו עיקר דאונן פטור מן המצוות לא רק משום דין עוסק במצוה כמ"ש רש"י בבבב"ב י"ז ע"ב, אלא גם משום כבוד המת וכמו שהביאו התוס' שם מן הירושלמי ולפי טעם זה מופקע הוא לגמרי מן המצוות, ודו"ק בזה.

"שלוהי מצוה פטורין מן הסוכה חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה אוכלין ושותין ארעי הו"ן לסוכה"

אלא ע"כ דאין העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא כשא"א לקיים שניהם, והר"ן חלק על דברי התוס' ונקט דבכל ענין פטור אף באפשר לקיים שניהם אלא דלא פטור אלא את העוסק במצוה, משא"כ מי שיש לו תפילין על ראשו, ציצית בבגדו, ואבידה בביתו דאינו עוסק במצוה, אף שהמצוות מתקיימות על ידו ע"ש.

ובקהילות יעקב ברכות סימן ט"ו כתב דמחלוקת זו תלויה בחקירה הנ"ל, דהתוס' נקטו דגדר הפטור הו"ל כעין דין אונן ומשו"כ כשיכול לקיים שניהם חייב הוא לעשות כן שהרי אינו אונן בבטול המצוה, אבל לדעת הר"ן הו"ל מעין גדר הותרה וכאילו לאו בר חיובא הוא ומשו"כ פטור הוא לגמרי אף אם אפשר לקיים שניהם ע"ש.

אך דרך זו נסתרת מדברי הריטב"א רמח"ד גיטא נקט שם כשיטת התוס' דאם אפשר לקיים שניהם חייב, ומאידך כתב להקשות דכיון שאינו פטור אלא כשא"א לקיים שניהם למה לי קרא ומה הו"א שחייב להניח מצוה זו כדי לקיים אחרת, וכתב ליישב דהו"א דצריך להניח מצוה כדי לקיים אחרת גדולה הימנה וקמ"ל דאין רשות בידו וז"ל "סד"א אפטורי הוא דמיפטר מינה אבל אי בעי למשבק הא ולמעבד אידך הרשות בידו, קמ"ל כיון דפטור מן האחרת הרי הוא אצ"ל עכשיו כרשות ואסור להניח מצוות מפני דבר ש"ר רשות, ועוד לימדנו הכתוב דאע"ג דאיכא עליה מצוה קבועה לזמן ודאי כגון קריאת שמע ושחיתת הפסח וקודם לכן באה לו מצוה אחרת שתבטלנו מן האחרת אם יתחיל בה, רשאי הוא להתחיל בזה שבאה לידו עכשיו, ואם יתבטל מן האחרת אינו כ"לם ואינו חשוב פורק עצמו ממנה כשפורקה מעליו מחמת דבר מצוה, שאין חיובו במצוה עד שיגיע זמנה והראשונה קודמת".

העתקתי את אריכות לשונו הזהב של הריטב"א ללמוד ממנו דכשעוסק במצוה פטור הוא לגמרי ממצוה אחרת והו"ל כאילו לא הגיע זמנה וכעין גדר הותרה, ולא פטור מגדר אונן בלבד, דא"כ בודאי היה מסתבר לבטל מצוה שאינה עוברת מפני זה שיש לה זמן קבועה

יבגמ' שם "מנא הני מילי דת"ר בשבתך כביתך פרט לעוסק במצוה" (פי"ה) כ"ה ע"ה.

בקובץ שיעורים ב"ב אות מ"ח חקר ברין עוסק במצוה פטור מה"מ אם הו"ל פטור בלבד וכעין דין אונן דרחמנא פטריה, או שמא מופקע הוא לגמרי מן המצוה וכאילו אינו בר חיובא, ואפילו אם קיימה לא יצא יד"ח, וכחא דאכל מצוה כשהיה שוטה שלא יצא יד"ח וצריך לחזור ולאכול כשנשתפה כמבואר בר"ה כ"ח ע"א, וצ"ל לדברי הרא"ש בברכות פ"ג סימן ב דבאונן הפטור מן המצוות אין בו דין תשלומין, הרי דאין גדרו כאונן דבאונן יש תשלומין אלא פטור הוא לגמרי. ועוד צ"ע שם למש"כ המשנה ברורה בסמ"ע ע' ס"ק י"ח דאף העוסק בצרכי צבור פטור מקריאת שמע הקר"ש מ"מ אם קרא יצא יד"ח "דלא פטור ממש מקר"ש אלא שהוא אז עסוק במצוה אחרת" (ומקור הלכה זו בפמ"ג סימן ע"א) ע"ש.

ועיין עוד מש"כ המשנ"ב בסמ"ע תע"ה בשער הציון ס"ק ל"ט דאף שעוסק במצוה פטור מן המצוה אם קיים את המצוה האחרת יצא יד"ח אלא שנסתפק אם מברך עליה דאין יאמר וציונו בשעה שהוא פטור ע"ש, וצ"ע דמה שנא מאשה המברכת על מצות עשה שהמ"ג לשיטת הרמ"א, ולכאורה ק"ו במי שחייב בעצמו אלא שהוא עוסק במצוה, וצ"ע.

ומ"מ מבואר בדברי המשנה ברורה דאף שהוא פטור מן המצוה מ"מ יצא בה ידי חובתו, הרי דלא הו"ל כקיים מצוה כשהוא שוטה שלא יצא בה יד"ח כמבואר בר"ה שם ובסימן תע"ה, דפטור עוסק במצוה דמיא טפי לפטור אונן כמבואר.

והנה נחלקו התוס' והר"ן בסוכה כ"ו ע"א אם העוסק במצוה פטור מן המצוה גם כשאפשר לקיים שניהם, התוס' הוכיחו דבכה"ג חייב במצוה דאטו מי שיש לו תפילין על ראשו ועל זרועו פטור מכל המצוות שבתורה ואטו מי שיש לו אבידה בביתו ושומר עליה פטור מכל המצוות,

Programme du mardi

*L'étude aujourd'hui est dédiée pour
la Réfouah chéléma de Chimon ben Juliette*

2. Le Ptour pour une Mitsva Derabanan

Quelqu'un qui accomplit une Mitsva Derabanan est-il Patour d'une Mitsva MinHatorah qui se présenterait à lui ? Quelle en serait l'explication ?

Quels sont les preuves proposées par le Aroukh Laner ? Quel argument est proposé par le Kovets ?

ערוך לנר מסכת סוכה דף כה עמוד א

בגמרא הכא טריד טרדא דמצוה. לפי מה דמסקינן תרתי בעינן לענין עוסק במצוה פטור מן המצוה שיהי' עוסק ממש או טריד טרדא וגם שיהי' מצוה ואז פטור ממצוה אחרת **אכן נסתפקתי במי שעוסק או טריד במצוה דרבנן אם עי"ז פטור ממצוה דאורייתא** אם נימא כיון דבמצוה דרבנן לבד עוסק אין זה טעם לפטור ממצוה דאורייתא דאף דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה כדאמרינן יבמות (פט ב) זה דוקא היכא שאמרו בפ"י כן אבל אנן מסברא לא יכולין לדון או אי נימא כיון דבמצוה דרבנן **יש משום לא תסור** נחשב זה ג"כ כעוסק במצוה דאורייתא

והנה ממה דקאמר התם טריד טרדא דרשות ולא קאמר עוסק במצוה דרבנן **דאבילות** דרבנן אין להביא ראי' דעוסק במצוה דרבנן ג"כ פטור ממצוה דאורייתא די"ל דנקט כן משום דשייך זה בטבעה ספינתו ג"כ ועוד דקאמר האמת וגם ממה דאמרינן לקמן (כו א) ברב חסדא ורב הונא בר"י שגנו ארקתא דסורא שבאו **לקבל פני רבם** אף שמצוה דרבנן הוא אין ראי' דעוסק במצוה דרבנן פטור ממצוה דאורייתא דהתם באו ג"כ ללמוד תורה כמו שפי' רש"י דמצוה דאורייתא היא ועוד אפשר דגם בקבלת פני רבו איכא מצוה דאורייתא מאת ד' אלקיך תירא לרבות ת"ח (ב"ק מא ב) וגם מהא דאמרינן לקמן (עמ' ב') דשושבינים וכל בני החופה פטורין מן המצות מטעם עוסק במצוה אין ראי' דעוסק במצוה דרבנן ג"כ פטור דמה מצוה דאורייתא איכא לשמח חתן וכלה די"ל כיון דכל ישראל ערבים זה לזה א"כ מי שמביא חבירו לידי קיום מצוה דאורייתא מקרי ג"כ עוסק במצוה דאורייתא, ולכן אין ראי' ג"כ מהא (כו א) **דתגרי תפילין** ומזוזות ומוכרי תכלת פטורין דהם ג"כ מביאין אחרים לידי קיום מצות דאורייתא אבל אכתי לא נפשט מזה הספק אם עוסק במצוה דרבנן ג"כ פטור.

ולכאורה הי' נ"ל להוכיח כן ממה דאמרינן סתמא **דכונס את הבתולה** פטור שנקרא עוסק במצוה והרי עסיקת מצוה היא שבא עי"ז לידי מצות פרי' ורבי' כמש"כ התוס' כתובות (ד א ד"ה בעילת) דלכן נקראה בעילה ראשונה בעילת מצוה ע"ש אכן התייח בשעדיין לא קיים פו"ר אבל בשכבר יש לו בנים למה יהי' כונס הבתולה פטור מק"ש שהרי זה לא טריד במצוה דאורייתא אע"כ כיון דאמרינן יבמות (סא ב) דאפילו ביש לו בנים ישא אשה מדרבנן מקרי גם זה העוסק במצוה א"כ מוכח דגם עוסק במצוה דרבנן פטור ממצוה דאורייתא אבל יש להשיב דמזה אין ראי' דאף שכשיש לו בנים אינו חייב לישא רק מדרבנן וביש לו אשה ובנים אמרינן בביצה (לו ב) דאפילו מצוה גמורה מדרבנן ליכא זה דוקא בשעדיין לא כנס את האשה אבל משכבר כנסה ודאי יש בבעילה ראשונה חיוב מצוה דאורייתא מחמת מצות עונה דהיא מצוה בכל אשה שיש לו כדמוכח ממה דאמרינן ביבמות (מד א) כי היכא דלימטיא עונה בחדש ולכן שפיר אמרינן סתמא דכל הכונס את הבתולה מקרי עוסק דבטרדת מצוה דאורייתא אפילו יש לו אשה ובנים אבל בשעוסק במצוה דרבנן לבד אם ג"כ פטור ממצוה דאורייתא עדיין צ"ע:

קובץ שעורים חלק ב סימן לב

בשאגת אריה סי' ל"ז כתב דהעוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה ודאית, והנה בעוסק במצוה דרבנן, נראה מוכח בכמה דוכתי, דפטור ממצוה דאורייתא, דהא ילפינן מקרא דבשבתך בשבת דידך הוא דמיחייבת ולא בשבת דמצוה, והעוסק במצוה דרבנן, ג"כ לא מיקרי שבת דידך, כמו גבי עומר ראשית קצירכם, פרט לקציר של מצוה, דמותר לקצור קודם העומר, ולצורך מצוה דרבנן ג"כ מותר לקצור, דלא מיקרי קצירכם - מנחות ע"ב - וכן לענין

בן סורר ומורה, אם אכל בסעודת מצוה או איסור, אפילו איסור דרבנן, אינו נעשה בן סו"מ - סנהדרין ע' - ולפי"ז
י"ל, גם בעוסק בספק מצוה, לא מיקרי שבת דידך, ולא גרע ספק דאורייתא ממצוה דרבנן.

מיהו מצינו לענין ציצית, דטלית החייבת מדרבנן מותר לצאת בה לר"ה בשבת, דמיקרי צורך הבגד, וטלית חציה פתוח וחציה סתום דחייבת מספק דאורייתא, אסור לצאת בה בשבת, ובאמת טעמו של ד"ז צ"ע, למה לא הוי צורך הבגד, כיון דחייבת בציצית מספק, עוד אפשר לומר, דלאו כולהו בחדא מחתא מחתינהו, אף דמקצירכם ממעטינן גם מצוה דרבנן, דלא מיקרי קצירכם, והא דמותר לקצור קציר של מצוה, אין המיעוט מפני שהוא של מצוה, אלא מפני שאינו קצירכם, וע"כ מצוה דרבנן, אף דאינו קציר של מצוה מדאורייתא מ"מ גם בכלל קצירכם אינו, אבל לענין בשבתך, אפשר שהדין תלוי אם הוא שבת של מצוה, אבל אם אינו של מצוה, אפילו אינו שבת דידך, לא מיפטר, ודוגמת זה איבעיא בגמ' גבי שתי הלחם, דכתיב מארצכם פרט לחו"ל, חטין שירדו בעבים מהו, דלא הוי מארצכם וגם לא חו"ל, ולפי"ז **העוסק במצוה דרבנן לא מיפטר ממצוה דאורייתא, וכן העוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה דאורייתא, וכן העוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה ודאית.**

Programme du mercredi

*L'étude aujourd'hui est dédiée pour
la Réfouah chéléma de Chimon ben Juliette*

Suite du point précédent **OPTIONNEL**

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן עב סעיף ד

קברו את המת וחזרו האבלים לקבל תנחומין, וכל העם הולכין אחריהם ממקום הקבר למקום שעומדים שם האבלים לעשות שורה לקבל תנחומין, אם יכולים העם להתחיל ולגמור אפילו פסוק אחד קודם שיגיעו לשורה, יתחילו. ואם לאו, לא יתחילו. הגה: אם יש שהות ביום לקרות אח"כ (ב"י בשם הרמב"ן).

מגן אברהם סימן עב ס"ק ד

אם יש שהות. ואם לאו יקרא ק"ש קודם כיון שעדיין לא התחילו במצות תנחומין:

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן עב ס"ק ד

ד אם. עיין מ"א. משמע התחילו בתנחומין אין פוסק אפילו יעבור זמן קריאת שמע, ובסימן תרפ"ז [סעיף ב בהגה] דאין שום מצוה דין תורה נדחית מפני דרבנן, היינו כל זמן שלא התחיל במצוה דרבנן, אבל התחיל אין פוסק, וצ"ע מנלן זה. ולומר ניחום אבילים דין תורה כמו שכתב עטרת צבי אות ח' הביאותיו באות ג', הנה בר"מ פרק י"ד מהלכות אבל הלכה א' דניחום אבילים מצות עשה מדברי סופרים [...]

אמרי בינה דיני אורח חיים סימן יג

ג) בש"ע (סי' ס"ד) וחזרו האבלים לקבל תנחומין כו' אם יש שהות ביום לקרוא אחר כך. וכתב המג"א ואם לאו יקרא ק"ש קודם כיון שעדיין לא התחילו במצו' תנחומין משמע דאם התחילו אף שאין שהות אח"כ הוי כעוסק במצוה. וזה אתי שפיר לדעת רבינו יונה מובא בתו"ט ריש פ' מי שמתו דתנחומי אבילים מדאוריית' דבכלל ג"ח הוי וג"ח מה"ת מדכתיב והודעת להם הדרך. אבל לדעת רמב"ם דמבואר מדבריו (פי"ד) הלכות אבל מצות עשה של דבריהם לבקר חולי' ולנחם אבילים ולהוציא המת ולהכניס כלה כו' וכבר כתב הרמ"א (סוף סי' תרפ"ז) דאין שום מצוה דאוריית' נדחית מפני מקרא מגיל' ואמאי נדחית מ"ע דק"ש.

אולם באמת הא מצינו בש"ס דחולים ומשמשיהן וחתן ושושביניו פטורין מן הסוכה. הרי דאף דלא הוי רק דרבנן מ"מ חשיב עוסק במצוה לפטרו אף ממצוה דאורייתא וע"כ הטעם כמו שכל הרמב"ם שם דאע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך. ועי' ש"ס סוכ' (דף כ"ו) משום ר' שילא אמרו חתן פטור ושושבינים וכל בני החופה חייבין וברש"י ותוס' שם דע"כ סבר דעוסק במצוה אינו פטור ממצוה. ואם נאמר לחלק הואיל דהשושבינין אינן עוסקין במצוה דאורייתא הוה להו למימר דחתן פטור מטעם דעוסק במצוה דאורייתא משא"כ אינך אלא ודאי משמע דגם אינך הוה כעוסקין במצוה דאורייתא. ואולי משום דת"ק קאמר דפטורים מן התפלה ומן התפילין ור' שילא קאמר על תפלה ג"כ דהשושבינין חייבין ע"כ דליכא הכא עוסק במצוה דתפלה הוא רק מדרבנן ג"כ. ובאמת לא ראיתי ברמב"ם לענין תפילין ותפלה דשושבינין פטורין רק בהלכות סוכ' (פ"ו) כתב חולין ומשמשיהן פטורין וכן חתן וכל השושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכ' כל ז' ימי המשת' וי"ל דרק לענין סוכה דתשבו כעין תדורו כתיב. ועין פני יהושע מס' סוכה שם דכתב דהתנא אשמועינן לענין סוכה רבותא טפי דאע"ג דכל שעה ושעה עובר על מ"ע דסוכה ועוד דבסוכה איכא נמי איסורא בקום ועשה כשאוכל ושותה וישן חוץ לסוכה עי"ש. ודבריו תמוהין דודאי לא הוי רק שב ואל תעשה. ודעת רמב"ם י"ל דהואיל דלא הוי רק מצוה דרבנן אינו פטור אותו ממצוה דאורייתא רק לענין סוכה דאף מצטער פטור דתשבו כעין תדורו. אך מ"מ ממ"ש הרמב"ם (פ"ד מק"ש) דהמשמר את המת אף על פי שאינו מתו וכן החופר קבר למת פטור מק"ש מבואר דאף דלא הוי רק דרבנן ג"כ פטור הואיל דאסמכוה אקרא ודוחק לומר כיון דגוף הקבורה הוא מ"ע מה"ת דמ"מ אם אינו מתו ויש לו קוברין אינו מוטל עליו ואעפ"כ פטור:

3. Mitsva Kiyoumit

Quelqu'un qui accomplit une Mitsva dont il n'a pas d'obligation (kyoumit) est-il Patour d'une Mitsva H'yovuit qui se présenterait à lui ? Quel est l'avis du Netivot Hamichpat et quelle preuve amène-t-il ?

שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן עב סעיף ה

מי שנתמשכן על ידי נאמני הקהל על חלקו המגיע מהמס, ונגבב המשכון, אין לקהל ולא לנאמן דין שומר שכר. (אלא אם כן יש מנהג בעיר הולכין אחריו) (בית יוסף בשם הרשב"א).

נתיבות המשפט חידושים על שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן עב סעיף ה

(כד) אין לקהל. דאין פורעי המס חייבין להקהל, רק למלך, והן רק הגובין [...].

(כה) ולא לנאמן. הש"ך [סקל"ד] הקשה דהא הוי שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף

נתיבות המשפט ביאורים על שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן עב סעיף ה

[יט] [...] ובגבאי צדקה שנטלו משכון, נראה [...]. אפילו למאן דס"ל משום פרוטה דרב יוסף, נראה דבגבאי צדקה לא שייך זה, דלא שייך פרוטה דרב יוסף רק במקום שעוסק במצוה שהיא מצות עשה ומוטלת עליו בחיוב ואסור לקבל עליה שכר, כגון בהלואה או בהשבת אבידה. אבל צדקה, החיוב מוטל על כל אדם ליתן צדקה, אבל אין חיוב ומצות עשה מוטל על שום אדם להיות גבאי צדקה, דאם היה מצות עשה להיות גבאי היו כל ישראל מחוייבים להיות גבאים, רק החיוב על הב"ד לכופ את ישראל על הצדקה ולמצותו של מקום ולהעמיד ממונים על זה, והממונים רשאים לקבל שכר על זה, לא שייך בזה פרוטה דרב יוסף. וראיה לזה מב"מ דף נ"ח [ע"א], מהא דהשוכר את הפועל לשמור את הפרה והזרעים דאם אין נותנים שכר שבת לא הוי אלא שומר חנם, ולא הוי שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף. ועל כרחך הוא מטעם שכתבתי, דאין עליו מצות עשה להיות שומר לפרה ויכול ליטול שכר על זה, כמבואר שם. והא דכתב הרשב"א הביאו הש"ך [סקל"ב] באפטרופוס, דהוי שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף. נראה, דביתומים שאין יכולים לפקח בעסקיהם, ונכסיהם יורדין לטמיון כשלא ימצא מי שיפקח, כל אדם מחוייב להציל נכסיהם מהיזק משום השבת אבידה, וחשוב משיב אבידה ממש. ואפטרופוס דיכול ליקח שכר היינו כשהוא עוסק להרויח להם. ואפילו באפטרופוס חולק המחבר בסימן ר"צ [סעיף כ] ע"ש.

[כ] ולא לנאמן. עיין ש"ך ס"ק ל"ד. ולפי מה שכתבתי לעיל [סק"ז] דכל שלא נתחייב בשיטוח וניעור משום מצוה וגזירת רחמנא לא שייך פרוטה דרב יוסף, ליתא לכל דבריו [...].

Programme du jeudi

*L'étude aujourd'hui est dédiée pour
la Réfouah chéléma de Chimon ben Juliette*

Etudier l'avis du Imrei Bina et du Emek Brakha. Comment peut-on repousser la preuve du Netivot ?

אמרי בינה דיני אורח חיים סימן יג אות ג

ודע דהא דילפינן דעוסק במצוה פטור מן המצוה הוא לאו דוקא בעוסק במצוה המוטל עליו בחיוב ואסור לו לקבל עליו שכר אלא **אף מצוה דאינה מוטלת עליו** דוקא מ"מ העוסק בה פטור ממצוה אחרת. וכן מבואר מש"ס סוכה **כותבי תפילין ומזוזות** הן ותגריהן כו' פטורים מן התפילין ואף לדעת הב"י דפוסק כירושלמי דדוקא מכל היום פטורין כמבואר (סי' ל"ח) מ"מ לאינך פוסקים דפטורין ממש אם צריך לטרוח אחר אחרת וכמ"ש הרמ"א שם והא א"ז מצוה המוטלת עליו ובכ"ז העוסק בה פטור וכן המשמר המת או החוצב קבר למת אפילו אינו מת המוטל עליו ובכ"ז פטור ממצוה.

ובספר נתיבות המשפט (סי' ע"ב ס"ק י"ט) בגבאי צדקה שנטל משכון אף למאן דס"ל דהמלוה על משכון הוי ש"ש משום פרוט' דר"י הכא אין חיוב ומ"ע על שום אדם להיות גבאי צדקה רק החיוב על בית דין לכופ את ישראל על הצדקה ולמצותן של מקום להעמיד ממונים ע"ז והממונים רשאים לקבל שכר ע"ז ול"ש בזה פרוט' דר"י. והביא ראי' מב"מ (דף נ"ח) בשוכר את הפועל לשמור את הפרה דאם א"נ ש"ש לא הוי אלא ש"ח ול"ה ש"ש משום פדר"י וע"כ כיון דאין עליו מ"ע ויכול ליקח שכר ע"ז. **וכבר השגתי עליו** בהגהותי בס' דברי חיים דיני שומרים (סי' י"ט) מדברי **תו' שבעות** (דף מ"ב) ד"ה שו"ח דהוכיחו דלאו דוקא ש"ח מהא דב"ק בארנקי של צדקה דאפקדיה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע בי' אתי גובי' ובעי למפטרי' משום לשמור ולא לחלק לעניים והתם ש"ש הוי לר"י דאית ליה דשומר אבידה כש"ש משום דל"ב למיתבי ריפתא לענייא הרי מבואר דאף גבאי צדקה הוי ש"ש מטעם פדר"י. **ומהך דלשמור את הפרה אינו ראייה** דהוי היזק שאינו ניכר ורק אם מחייב את עצמו ומתמצ' לשמור משום היזק שאינו ניכר אז חייב א"כ לא נעש' ש"ש בע"כ אף דמרויח פדר"י מ"מ לא מתחייב לשמור מהיזק שאינו ניכר עד דמחייב א"ע לשלם ולשמור עכ"פ הברור דבכל אנפי עוסק במצוה פטור מן המצוה. וראיתי בספר נחלת יעקב מבעל הנתיבות פ' ראה דהקש' הא בצדקה יש תרי לאוין לא תאמץ ולא תקפוץ והעוסק במצוה אינו דוחה לל"ת ועי"ש. ולא קשה להמבואר ברמב"ן וריטב"א קידושין (דף ל"ג) בהא דאצטריך קרא לחייב נשים באבידה ומעקה ושלוח הקן הא אית בכולם ל"ת ונשים חייבות בל"ת וכתבו דהנך אין העיקר אלא העשה שבהם ולא אתי ל"ת אלא לקיומה דעשה עי"ש. וה"נ בצדקה אף על גב דכתיב הל"ת קודם לעשה דפתוח תפתח את ירך לו מ"מ העיקר הוא תועלת העשה ואם עוסק במצוה דפטור ממצות פתוח תפתח ממילא ליכא לאו דלא תאמץ ולא תקפוץ. ובלאו הכי י"ל דהלאו לא קאי רק אם צריך לדי מחסורו אשר יחסר לו ואינו מתבזה לחזור על הפתחים ליקח מכל א' דבר מועט רק מעשיר הצריך למלאות מחסורו בזה יש לאו דלא תאמץ ולא תקפוץ אבל עני המחזיר על הפתחים זה א"צ לתת מתנה מרובה כמבואר ש"ך יו"ד (סי' ר"נ סק"ד) אפשר בזה ליכא לאו דלא תקפוץ כיון דאם לא יקבל מזה יסבב אצל אחרים ומש"ה קאמר בש"ס פרוט' דר"י דמצדק' כזאת פטור דליכא גביה לאוין. אבל באנפי די ש לאוין דאין לו לפנות אצל אחרים באמת חייב בו ולא מפטר מטעם עוסק במצוה וצ"ע:

עמק ברכה סוכה סימן טו

סוכה ד' י': ר"ח ורבה בר"ה איקלעו לבי ריש גלותא וכו' אמרו אנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מן הסוכה. ופרש"י: שלוחי מצוה אנן להקביל פני ראש גולה דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל.

ובהגהות "מצפה איתן" הקשה ע"ז, דאמאי מיפטור מסוכה, דהיא מצות עשה דאורייתא, מחמת מצות קבלת פני רבו ברגל, דהוי מצוה מדברי קבלה, הנלמד מקרא דלא חודש היום ולא שבת, ומדברי הר"ן בפ"ב דשבת מוכח דלא דחינן מצוה דאורייתא אפי' בשב ואל תעשה משום קיום מצוה דרבנן.

ולענ"ד נראה, דנהי דעיקר החיוב של קבלת פני רבו ברגל הוא מדברי סופרים, ומדאורייתא ליכא חיובא כלל, - מ"מ זהו רק לענין חיוב, אבל לענין קיום מצוה, ודאי דבעת קבלת פני רבו הוא מקיים מצוה דאורייתא של כיבוד

רבו והדרת פני זקן, וא"כ שפיר מיפטר מחמת זה ממצות סוכה, דהא גם בעוסק במצוה קיומית לבד, אף שאינה חיובית, ג"כ אמרינן בי' עוסק במצוה פטור מן המצוה, כדאיתא להדיא לקמן בסוכה ד' כ"ו: כותבי ספרים תפילין וכו' פטורין מכל מצות שבתורה, משום עוסק במצוה, אף דהוי רק מצוה קיומית.

ובזה יתורץ מה שהקשה הצ"ח בברכות, דאמאי סתמו הפוסקים וכתבו דחתן פטור מק"ש ולא חילקו בין כבר קיים מצות פרי' ורבי' או לא, דהרי מדאורייתא אם כבר קיים מצות פ"ו שוב ליכא חיובא עלי' לישא אשה. ולפי הנ"ל אתי שפיר, דנהי דאם כבר קיים פ"ו שוב ליכא חיובא עלי', מ"מ אם נושא אשה ודאי דמקיים בזה מצוה דאורייתא, ונמצא דהוי עוסק במצוה קיומית דאורייתא ופטור מכל המצות, כנ"ל.

Biographies:

Netivot Hamichpat Rabbi Yaakov Lorberbaum, communément connu sous le nom de Rav Milissa (de sa ville) est né environ en 1770 en Galice et y meurt en 1832. Il est l'arrière-petit-fils du Chacham Tzvi, Rav Tsvi Ashkenazi. Il est nommé Rav de plusieurs Kéhilot et était Av Beit Din à Kalush. En 1809, il prend le poste de Rav de Lissa et ouvre une Yeshiva dans laquelle des centaines d'érudits sont venus étudier, et formera plusieurs Guedolei Hador. Il était lui-même considéré comme un des Grands de la génération et de nombreux Rabbanim se tournaient vers lui pour leurs questions. Il était largement respecté en tant que posek et est l'une des trois autorités sur lesquelles le Rav Shlomo Ganzfried a fondé ses décisions dans le Kitsour Choulh'an Aroukh. De même, le H'ochmat Adam, du Rav Avraham Danzig, a été écrit en consultation avec lui. On rapporte que son statut était tel, qu'une fois Rabbi Akiva Eiger s'est évanoui lorsqu'il a été honoré d'une Aliyah à la place du Rav Yaakov...

Le Rav a écrit des ouvrages d'une très grande importance comme (liste non exhaustive) le H'evat Daat (commentaire du Choulh'an Aroukh sur Yorei Dé'a), le Mekor H'aïm (sur Orah' H'aïm), le Torat Guittin, le Beit Yaakov (sur Ketoubot), le Derekh Hah'aïm (Dinim sur Orah' H'aïm fréquemment cité), et le Netivot Hamishpat, commentaire sur le Choulh'an Aroukh dans H'ochen Mishpat, dans lequel il est souvent en discussion avec son contemporain le Ktsot Hah'ochen.

Liste des 71 Sougiot étudiées sur Matmidim

Sougiot de Brah'ot			Sougiot sur les H'aguim
1. Birkot Hatorah	14. Brah'a sur un interdit	33 -34. Birkat Hagomel	Hanouka
2. Choméa Kéoné	15. Anigrone	38. Chéhéh'éyanou sur un nouveau fruit	8. Emplacement de la Hanoukia
3. Arévout	17. Birkat Haguafen	39. Chéhéh'éyanou sur un nouveau Keli	44. Ner Ich oubeto
4. Kavana dans le Chema	18. Natei Inchei	40. Chéhéh'éyanou sur les Mitsvot	45. Ner Ich oubeto (2)
5. Position pour le Chema	19. Birkat Haréah'	41. Hatov Véhamétiv sur le vin	Pourim
6. Méah Brah'ot	22. Les jus	42. Cheva Brah'ot (1)	16. Michloah' Manot et Matanot Laevyonim
7. Amen Yetoma	23. Trima	43. Cheva Brah'ot (2) – Panim H'adachot	Pessah
9. Les quantités pour les Brah'ot	24. Pat Kisnin (1)	46. Birkat Halevanah	20. Biour H'amets
10. Les Brah'ot de consommation	25. Pat Kisnin (2)	47-49. H'azarat Hachats'	58. Bedika des miettes
11. Brah'a Chééina Tsrih'a	26. Les Apéritifs		Sefirat Haomer
12. Ikar Vétafel	27-31 Zimoun		21. Un seul grand compte
13. Mééin Chaloch	32. Tefilat Haderekh		Roch Hachana
			35. Les trois Livres
Sougiot générales			Soukot
37. Bal Tossif	54. Mitsvot lav lihanot nitanou	57. Zerizim makdimim lemitsvot	36. Mitsaer
50. Tokh Kédé Dibur	55-56. Mitsvat Assei Chehazman grama	71. 72. Haossek Bamitsva Patour Minhamitsva	
51-52. Ein Chaliah' Lidvar Avera			
53. Mitsva bo yoter Mibichlouh'o			
Chabbat – Meleket Mah'chevet			
59. 60. 61. Mit'assek	65. 66. 67. 68. Psik Réchek	69. 70. Melakha chééina tsrikha légoufah	
62. 63. 64. Davar Chééno Mitkaven			

Bon Limoud sur Matmidim